

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetun lain muuttamisesta (HE 125/2020 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- lainsäädäntöneuvos Erkki Arnkil, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Tiina Pullola, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Tiina Kauppinen, Luonnonvarakeskus, Eläinten hyvinvointikeskus (EHK)

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- maa- ja metsätalousministeriö
- sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- eläinsuojeluasiamies Saara Kupsala, Ruokavirasto
- Animalia ry
- SEY Suomen eläinsuojelu
- Hankelupalautakunta
- Luonnonvarakeskus

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annettua lakia. Lakiehdotuksen taustalla on Euroopan komission antama virallinen huomautus tieteellisiin tarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetun direktiivin puutteellisesta täytäntöönpanosta. Samalla lakiin tehtäisiin eräitä direktiivin muutoksesta johtuvia päivityksiä eläinten käyttöä koskevien tietojen julkaisuun liittyen. Esitykseen sisältyy myös eräitä kansallisesta tarpeesta johtuvia muutoksia. Lain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavan siten, että se koskisi myös lintujen ja matelijoiden sikiöitä niiden kehityksen viimeisen kolmanneksen aikana. Hankelupalautakunnan kokoonpanoa ehdotetaan muutettavan joustavammaksi siten, että hen-

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2020 vp

kilökohtaisten varajäsenten sijaan lautakunnan jaostoihin voitaisiin nimetä jäsenelle useampi samaa asiantuntemusalaa edustava varajäsen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2021.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettäviin eläinten suojelusta annettua lakia eli niin sanottua koe-eläinlakia. Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että ehdotettujen muutosten taustalla ovat pääasiassa EU:n komission koe-eläindirektiivin valvontamenettelyssä esittämät huomautukset. Komission huomautukset edellyttävät lähinnä teknisiä muutoksia koe-eläinlakiin ja -asetukseen sekä lisäksi valvontaa koskevien säännösten täydentämistä toiminnan keskeyttämistä koskevilla säännöksillä. Lisäksi koe-eläinlakiin esitetään kansallisista tarpeista lähtöisin olevia muutoksia lain soveltamisalaan ja hankelupalautakunnan kokoonpanoa koskeviin säännöksiin.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuksin.

Valiokunta korostaa, että koe-eläinten käytössä on laajasti hyväksytty eettiseksi ohjeeksi niin sanottu 3R-periaate (Replacement, Reduction, Refinement). Nämä periaatteet tarkoittavat eläinten käytön korvaamista vaihtoehtoisilla menetelmillä, käytettävien eläinten määrän vähentämistä sekä eläinten kasvatuksen, säilytyksen, hoidon ja toimenpiteissä käytettävien menetelmien parantamista eläimille aiheutettavan kärsimyksen vähentämiseksi. Myös koe-eläindirektiivin lopullisena tarkoituksena on elävillä eläimillä tieteellisiin tarkoituksiin tai opetustarkoituksiin tehtävien toimenpiteiden korvaaminen muilla menetelmillä kokonaisuudessaan heti, kun se on tieteellisesti mahdollista. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää eläinkokeita korvaavien menetelmien käyttöönoton edistämistä ensiarvoisen tärkeänä. Hallitusohjelman mukaisesti korvaavien menetelmien käyttöönoton rahoitusta on lisätty, mikä mahdollistaa myös Suomessa kehitettyjen vaihtoehtomenetelmien validoinnin ja luo siten edellytyksiä myös menetelmien kaupallistamiselle. Valiokunta pitää myös kannatettavana valmisteilla olevaa kansallisen 3R-verkoston perustamista tiedon ja kokemusten jakamiseksi ja sidosryhmien yhteistyön lisäämiseksi.

Valiokunta toteaa, että Suomessa hankelupalautakunta myöntää vuosittain noin 180 — 200 lupaa eläinkokeiden tekemiseen ja Suomessa käytetään vuosittain noin 90 000 — 100 000 eläintä eläinkokeissa. Näistä eläimistä suurin osa on hiiriä, rottia ja kaloja, mutta toimenpiteitä ja tutkimuksia tehdään myös useilla muilla eläinlajeilla. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että eläinten lajikohtaisten tarpeiden huomioon ottaminen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on tärkeää sekä koetoiminnassa että eläinten kasvatuksen aikana esimerkiksi eläinkantojen ylläpidossa. Koe-eläinlakiin ehdotetut muutokset selventävät tätä eläinten hyvinvoinnin parantamisen periaatteen laajaa soveltamista niin normaalioloissa kuin eläinten hyvinvointia uhkaavissa häiriötilanteissa. Valiokunta pitää perusteltuna esityksessä ehdotettua koe-eläinlain 6 §:n täydentämistä uudella 4 momentilla, jossa säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuudesta laatia toimintasuunnitelma häiriötilanteiden varalle.

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2020 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää tärkeänä, että koe-eläinlain 2 §:ssä määriteltyä soveltamisalaa laajennetaan kattamaan lintujen ja matelijoiden sikiöt. Tiineysajan viimeisellä kolmanneksella sikiöiden kivuntunto on tutkimustiedon mukaan kehittynyt jo niin pitkälle, että se on eläinkokeita tehtäessä otettava huomioon. Soveltamisalan laajennus ja lainmuutoksen toimeenpano edellyttävät, että lintujen ja matelijoiden sikiöiden kivuntunnon arvioimisesta, lopetuskriteereistä ja muista sikiöiden hyvinvointiin koeoloissa vaikuttavista tekijöistä on luotettavaa tietoa toiminnanharjoittajien ja viranomaisten saatavilla. Valiokunta toteaa, että tieteellisen tiedon lisääntyessä on lain soveltamisalaa tulevaisuudessa mahdollista edelleen laajentaa. Esimerkiksi koe-eläinlain soveltamisalan ulkopuolelle jääviin niveljalkaisiin kuuluvia hyönteisiä käytetään yleisesti tieteellisissä tutkimuksissa.

Valiokunnan saamissa lausunnoissa on nostettu muun ohella esiin, että hankeluvan myöntämisen edellytyksiä tulisi täydentää vaatimuksella siitä, että toimiluvan haltijalla, luvan haltijalla, hankkeen suunnittelijalla tai muulla hankkeeseen osallistuvalla ei ole eläintenpitokieltoa tai muita tiedossa olevia, eläinten kohteluun liittyviä vakavia rikkomuksia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tiedossa ei ole, että hankelupa olisi käytännössä myönnetty henkilölle, jolla on eläintenpitokielto tai joka on tuomittu eläinsuojelurikoksesta. Valiokunta toteaa, että edellä kuvattu muutos hankeluvan myöntämisen edellytyksiin ei ole nyt kyseessä olevan koe-eläinlain muutoksen yhteydessä perusteltu, sillä se edellyttäisi muutoksia myös muuhun lainsäädäntöön, kuten eläintenpitokielto rekisteristä annettuun lakiin ja rikosrekisterilakiin. Valiokunta pitää kuitenkin välttämättömänä, että koe-eläinlain tulevien muutosten yhteydessä tarkastellaan tarvetta hankeluvan myöntämisedellytysten täydentämiselle ja eläinsuojeluun liittyvien eri lakien välisten suhteiden selkiyttämiseksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 125/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö MmVM 8/2020 vp

Helsingissä 22.10.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Atte Harjanne vihr
varajäsen Tuomas Kettunen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina